

SCIENCE AND EDUCATION A NEW DIMENSION

PEDAGOGY
AND
PSYCHOLOGY

CONTENT

PEDAGOGY	6
<i>Petryk L.V.</i> Forming of future teachers' foreign language communicative competence by means of media texts	6
<i>Гінтерс З.В.</i> Економічні, соціокультурні та теоретико-педагогічні передумови розвитку економічної освіти в Галичині (XIX – перша половина XX століть)	10
<i>Горда І.М.</i> Особливості використання бази даних «Викладачі» у вищих аграрних навчальних закладах	15
<i>Грудинін Б.О., Гоменюк О.В., Гончарова С.М.</i> Науково-дослідницька діяльність студентів як необхідна умова якісної фахової підготовки	19
<i>Дідук-Ступ'як Г.І.</i> Контент-аналіз категорії «мовнокомунікативна особистість» крізь призму інтеракції різнотипових підходів до вивчення української мови в основній школі	23
<i>Йовенко Л.І.</i> Поняття «героїчна особистість» у літературознавчій думці та освітній політиці доби тоталітаризму	28
<i>Каракашева Л.М.</i> Приложение на образователната технология „студентско портфолио“ в семинарните упражнения по Математика	32
<i>Костащук О.І.</i> Критерії та рівні виховання професійної честі майбутнього вчителя	35
<i>Кугай Н.В., Борисов С.М.</i> Методологічні аспекти математичного моделювання	39
<i>Лазаренко С.В.</i> Дидактичний потенціал гіпертексту та кібертексту в процесі мовної підготовки фахівців	43
<i>Нікула Н.В.</i> Роль методичної культури у забезпеченні якості професійної діяльності вчителя	47
<i>Пархоменко В.В.</i> Концепція освітньо-професійного середовища підготовки економічних кадрів	51
<i>Поясик О.І.</i> Особистісно орієнтоване навчання як запорука розвитку особистості школяра	56
<i>Пустошина В.І.</i> Культурологічний концепт як необхідна складова вивчення української літератури старшокласниками	60
<i>Харизанов Кр.В., Павлова Н.Хр.</i> Роль web-платформ в обучении будущих педагогов	64
<i>Юхно О.І.</i> Змістові аспекти діяльності політехнічних ВНЗ України у другій половині XX століття	68
<i>Яценко Ю.В.</i> Особливості навчання іноземної мови професійного спрямування майбутніх менеджерів туризму	74
PSYCHOLOGY	78
<i>Matlasevych O.V.</i> Methods of Christian Psychological Research: Problems and Prospects	78
<i>Гриншикова Н.М.</i> Презентируемый и хронологический образ Я у личностей с разным социальным статусом	82
<i>Зимянський А.Р.</i> Соціально-психологічні передумови розвитку моральної самосвідомості у підлітковому віці	88
<i>Каламаж Р.В., Оксентюк Н.В.</i> Концептуальна модель формування особистості інтелігента у ВНЗ	92
<i>Карпенко Г.М.</i> Дослідження успішності студентів немовних факультетів з англійської мови	96
<i>Кулаженко А.І.</i> Психологічний зміст професійного довголіття особистості	100
<i>Москалёва А.С.</i> Психологическая компетентность руководителей общеобразовательных учебных заведений по преодолению профессиональных кризисов	103
<i>Садова М.А.</i> Суб'єктно-контекстна концепція професійної відповідальності особистості	106
<i>Федірчик Т.Д.</i> Експериментальне дослідження динаміки розвитку педагогічного професіоналізму молодого викладача вищої школи	110
<i>Філенко І.О.</i> Розробка та психометрична оцінка опитувальника професійної ідентичності	115
<i>Шибрук О.В.</i> Самооцінка та рівень домагань у структурі Я-концепції курсантів	119

Дідук-Ступ'як Г.І.

Контент-аналіз категорії «мовнокомунікативна особистість» крізь призму інтеракції різнотипових підходів до вивчення української мови в основній школі

Дідук-Ступ'як Галина Іванівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови та методики її навчання
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

Анотація. У статті розглянуто проблему контент-аналізу категорії «мовнокомунікативна особистість» з погляду застосування авторської лінгвометодичної системи інтеракції різнотипових підходів до вивчення української мови в основній школі, що включає елементи особистісно зорієнтованої, комунікативно-діяльнісної, дискурсно-текстоцентричної, компетентнісної та соціокультурної парадигм навчально-виховного процесу; розглянуто різні погляди на проблему термінологічної категорії «мовна особистість», з'ясовано теоретичні засади походження, інтерпретації та уточнення дефініцій «мовна особистість», «мовленнєва особистість», «комунікативна особистість», «білінгвальна особистість», «національносвідома мовнокомунікативна особистість», «мовна свідомість», «мовна самосвідомість» і «мовна поведінка»; показано психолінгвістичні та лінгвістичні параметри процедури використання таких складових інтеракції різнотипових підходів, тезаурус мовної особистості, асоціативні зв'язки, лексикон внутрішній і лексикон індивідуальний, прецедентний текст та автохтонний текст, картина світу тощо; описано роль і методичні можливості взаємного використання новітніх підходів до формування мовної особистості учнів 5-9 класів ЗНЗ. Автором обґрунтовано вибір необхідних теоретичних концептуальних положень для ефективного реалізації запропонованої системи в основній школі, що сприятиме вдосконаленню навчання української мови як рідної і як державної, формуванню у школярів інтелектуального і духовного начал та культури спілкування в соціумі. У науковій розвідці схарактеризовано рівні мовної особистості у ході поєднання особистісно зорієнтованого, комунікативно-діяльнісного, дискурсно-текстоцентричного, компетентнісного та соціокультурного підходів до вивчення української мови як рідної і як державної.

Ключові слова: мовна особистість, мовнокомунікативна особистість, контент-аналіз, інтеракція різнотипових підходів, мовна самосвідомість, рівні мовнокомунікативної особистості

Вступ. Сучасна лінгвометодика зазнає метаморфоз, що виходять за межі локальних змін у навчальному плані, змісті окремих навчальних дисциплін, організаційно-дидактичних вимірах освіти. У контексті компетентнісної парадигми навчання упроваджуються нові цінності освітнього процесу; нові підходи, технології, методи й прийоми. Дитину ще в дошкільному віці пропонують навчати орієнтуватися на власні досягнення, на розуміння свого місця у суспільстві. Це означає, що духовність людини, її суб'єктність залежать від гармонізації комунікативної, емоційної, інтелектуальної, мотиваційної, когнітивної та інших сфер, які прямо чи опосередковано впливають на формування мовної особистості.

У запропонованій науковій розвідці хочемо розглянути зазначену проблему у ході використання авторської лінгвометодичної системи інтеракції різнотипових підходів до вивчення української мови, яка включає в себе такі новітні підходи, як: особистісно зорієнтований, комунікативно-діяльнісний, компетентнісний, дискурсно-текстоцентричний і соціокультурний. Уміння спілкуватися за різних обставин мовлення із дотриманням норм літературної мови та якісних показників є однією з найголовніших соціальних вимог, що висуваються до школярів на сучасному етапі модернізації мовної освіти. Вільне володіння українською мовою як рідною і як державною є важливим чинником соціалізації випускників загальноосвітніх навчальних закладів, оскільки забезпечує доступ до наукових, культурних, духовних надбань українського народу, є засобом реалізації особистісного потенціалу кожного школяра.

Короткий огляд публікацій із теми. Чимало вчених-психолінгвістів, мовознавців, лінгводидактів досліджували різні аспекти формування мовної особистості. Аналіз праць українських та зарубіжних науковців (О. Біляєв, А. Богуш, М. Вашуленко, О. Горошкіна, І. Дроздова, Л. Мацько, В. Мельничайко, О. Семе-

ног, Т. Симоненко, В. Загороднова, І. Хом'як, В. Красних, Ю. Караулов, О.О. Леонт'єв, В. Маслова та інші) дав нам можливість з'ясувати, що на сьогодні питання формування українськомовної особистості є досить актуальним. Свого часу О.О. Леонт'єв описав у своїх працях мовця як мовну особистість, творця образу світу: «Мова є найважливішим орієнтиром людини у її діяльності у світі. І якщо цю діяльність розуміти як глибокий, усвідомлений діалог людини зі світом, як багатоголосе, подекуди унісонне, подекуди полемічне спілкування різних компонентів тієї колосальної системи, яку ми називаємо світом, то мова є насамперед мовою особистості» [7, с. 18 – 31].

Мовознавці (Г. Богін, Л. Мацько, В. Маслова, С. Єрмоленко, С. Воркачов, Ю. Караулов, В. Красних, В. Карасик, Л. Струганець та ін.) розглядають особистість як носія мови, котрий не лише володіє сумою лінгвістичних знань, а власне той, у кого виробилися навички активної роботи зі словом, «особистість молоді людини формується переважно на мові, на її арсеналі та її засобах і розкривається як освічена виразна індивідуальність; мовна особистість починається з пробудження індивідуальної мовотворчості, яка забезпечує вільне самовираження особистості у різних сферах людського спілкування. Мова шліфує, карбує думку, а оригінальна думка завжди здобуде визнання, коли вона втілена в досконалому, інформативно повноцінному, переконливому слові» [2, с. 35].

У психолінгвістичних наукових напрацюваннях О. О. Леонт'єва розрізняються категорії «мовна особистість» і «мовленнєва особистість». Перше він співвідніс з мовою як предметом, а друге – з мовою як здатністю особистості, що реалізує себе в діяльності. Обмотивовуючи важливість поняття «мовна», «мовленнєва» особистість для нашого дослідження, вважаємо за потрібне вказати на різнопланові трактування цих термінів. А також на появу низки інших визначень. У мовознавстві та лінгводидактиці використо-

вують ще такі дефініції, як комунікативна особистість (В. Красних), лінгвокультурна особистість (В. Маслоба), етносемантична особистість (С. Воркачов), семіологічна особистість (А. Баранов), російськомовна особистість (Ю. Караулов), емоційна мовна особистість (В. Шаховський), елітарна мовна особистість (Т. Кочеткова, О. Сиротиніна, С. Караман, З. Бакум), національно-мовна особистість (О. Біляєв), національно-свідомо українськомовна особистість (А. Богущ, Ж. Горіна, С. Єрмоленко, Л. Мацько, Л. Паламар, М. Пентилюк), духовна мовна особистість (О. Вишневський, В. Кандиба, О. Кобрій, В. Кононенко, Л. Скуратівський, І. Степаненко), І. Хом'як визнав вплив діалектного оточення на формування національно-свідомої мовної особистості. В. Загороднова описала мовну особистість з погляду крос-культурного ідентитету [3].

Мета нашої статті – провести контент-аналіз категорії «мовнокомунікативна особистість» у процесі використання інтеракції різнотипових підходів до вивчення української мови; описати теоретичні основи інтерпретації понять «мовна особистість», «мовленнєва особистість» і «комунікативна особистість» та з'ясувати їх значення для розвитку комунікативної компетентності школярів 5-9 класів.

Матеріали і методи. Категорія «мовна особистість» заснована на антропологічній лінгвістиці (Е. Бенвеніст, В. фон Гумбольдт) та на структурі мовної особистості, запропонованій Ю. Карауловим, який вважав, що «мовна особистість – це та наскрізна ідея, котра, як показує досвід її аналізу й опису, пронизує всі аспекти вивчення мови й одночасно руйнує межі між дисциплінами, що вивчають людину, оскільки не можна вивчати людину поза її мовою» [5, с. 63].

Мовна особистість, як зауважує І. Огієнко, формується мовою, насамперед рідною, за допомогою якої людина здобула перші відомості про довкілля і про закони, що керують його розвитком. Тобто мовець стане мовною особистістю тоді, коли він пізнає психологію, культуру й етнографію народу, мовою якого він говорить, і коли знання ці будуть органічно пов'язані з його життєвою і розумовою діяльністю. За словами вченого, чим повніше мовлення виражає працюючу думку, живі і щирі почуття, чим виразніше в ньому виявляється небайдужість людини до власного мовлення, тим більше гарантій, що в такій людині знання мови, високий рівень культури спілкування переросте в майстерне володіння мовою. Лише на цій підставі може сформуватися мовна особистість [11].

Одночасно мовна особистість існує у просторі культури, що відображена в мові, у формах суспільної свідомості на різних рівнях (науковому, побутовому, та ін.), у поведінкових стереотипах і нормах, у предметах матеріальної культури тощо. Визначальна роль у культурі належить цінностям нації, які є концептами смислів. Культурні цінності є системою, у якій можна виокремити універсальні й індивідуальні, домінуючі і додаткові смисли, що знаходять своє відображення у мові, у значеннях слів і синтаксичних одиниць, фразеологізмах, пареміологічному фонді і прецедентних текстах (Ю. Караулов). Наприклад, в усіх культурах засуджують такі людські вади, як жадність, лінь, неповага до старших, проте в кожній культурі ці вади мають різну комбінаторику ознак [4, с. 120].

Запропонована лінгвометодична система інтеракції різнотипових підходів до вивчення української мови як рідної і як державної подає методичні рекомендації практичного поєднання елементів особистісно зорієнтованого, комунікативно-діяльнісного, компетентнісного, дискурсно-текстоцентричного та соціокультурного підходів щодо їх активності у ході формування мовної особистості і опирається на міркування Ю. Караулова, що між мовною особистістю і національним характером відсутня паралель, але існує глибинна аналогія, що є продуктом довготривалого історичного розвитку і об'єктом міжпоколінного передавання досвіду. Отже, наявність мовного типу (нульовий рівень структури) базової частини загальної картини світу чи світобачення (перший рівень), й стійкого комплексу комунікативних рис, що визначають національно-культурне мотивування мовленнєвої поведінки (другий рівень) і дозволили науковцю визначити й увести в науковий обіг поняття «мовна особистість» [4].

Відтак, як мова, а саме спільність мови, є ознакою етносу, так і інваріантна складова мовної особистості, за словами Ю. Караулова, є частиною національного характеру. Мовна особистість не є ідентичною національному характеру, проте складові компоненти, що співвідносяться з цим поняттям, визначають її певну наукову основу [4, с. 46]. Таким чином, за словами вченого, національне пронизує усі рівні організації мовної особистості, на кожному з них знаходять своєрідну форму втілення, і застиглий, статистичний і інваріантний характер національного у структурі мовної особистості, що відображається у мові як динамічна, історична її складова [4, с. 42]. Відповідно, дає право науковцям уточнити визначення мовної особистості як національномовної.

Тому в процесі реалізації елементів комунікативно-діяльнісного, особистісно зорієнтованого, компетентнісного, дискурсно-текстоцентричного та соціокультурного підходів у їх взаємодії діяльність мовної особистості повинна задовольняти як саму особистість, так і соціальне середовище, в якому відображається її інтелектуальний та культурний рівні. Лише за умови взаємного використання елементів указаних підходів до вивчення української мови покращується, посилюється і стає цікавішою навчально-виховна атмосфера на уроці, і що відповідно до вимог сучасної лінгводидактики сприяє видозміненню вказаної категорії на категорію мовнокомунікативної особистості учнів.

В аналізованих наукових працях, які прямо чи опосередковано описують розуміння категорії «мовна особистість» у психолінгвістиці, лінгвістиці, лінгводидактиці та педагогіці, акцентовано увагу на тому, що мовна особистість – це людина, наділена здібністю створювати й сприймати тексти, що ризикається між собою ступенем структурно-мовної складності, глибиною і точністю відображення дійсності, певною цільовою спрямованістю [5, с. 44]. Чи потребує це міркування сьогоденного уточнення, спробуємо розібратися у подальшому аналізі.

Результати та їх обговорення. Інтеракція різнотипових підходів до вивчення української мови як рідної і як державної реалізується у чотирьох видах мовленнєвої діяльності (читанні, говорінні, слуханні/сприйнятті, письмі). В наукових розвідках останніх

десятиліть все більше звертається увага на третій мовний компонент – мовознавство – комунікацію. Тому архиважливим для нашого дослідження були положення учених Ю. Караулова, В. Красних, В. Маслової, в яких розмежовуються поняття «мовна», «мовленнєва» та «комунікативна» особистість і характеризуються структурні компоненти мовної особистості. У потрактуванні Ю. Караулова [5, с. 119], мовленнєва особистість – це мовна особистість у парадигмі реального спілкування, у системі мовленнєвої діяльності, а мовна особистість – багатопланова і полікомпонентна парадигма мовленнєвих особистостей. Учений характеризує узагальнений тип мовної особистості, що передбачає розмаїття варіантів мовленнєвих особливостей і звертає увагу на такі складові: 1) мовна особистість – ніша у предметі (лінгвістиці); суб'єкт (той, хто сприйняв, усвідомив світ і відобразив його у своєму мовленні); індивід; автор тексту; носій мови; інформант; мовець; мовленнєвий портрет; 2) мовна особистість фахівця-філолога (філологічна особистість); персонаж (художнього твору); конкретна історична особистість; національна (етнічна) мовна особистість; 3) наукова парадигма «людина і мова»; зв'язок «мова – людина»; антропологічна лінгвістика; національна культура; знання мови; мовна картина світу; тезаурус мовної особистості; мовна свідомість; національна свідомість; менталітет народу; асоціативні зв'язки; лексикон внутрішній; лексикон індивідуальний, лексикон мовної особистості; психолінгвістичний експеримент; прецедентний текст [5]. Загалом авторська лінгвометодична система націлена на особистісний вимір носіїв мови у комунікативній взаємодії, у процесі якої реалізуються національні та загальнолюдські цінності, традиції, уявлення.

У наукових розвідках останнього десятиліття найбільш поширеною та визнаною є *трирівнева модель мовної особистості* російського дослідника Ю. Караулова. Перший рівень означено ним як *вербально-семантичний*, що передбачає для носія нормальне володіння мовою, а для дослідника – традиційний опис формальних засобів вираження певних значень; другий – *когнітивний* (одинацями якого є поняття, ідеї, концепти, які складаються у кожній мовній індивідуальності в більш чи менш упорядковану, систематизовану «картину світу», що відображає ієрархію цінностей; передбачає розширення значення і перехід до знань, охоплює інтелектуальну сферу особистості, дає досліднику вихід через мову, через процес говоріння і розуміння – до знань, свідомості, процесів пізнання людини); і третій – *прагматичний* (передбачає мету, мотиви, інтереси, установки й інтенціональність; забезпечує в аналізі мовної особистості закономірний, обумовлений перехід від оцінок її МД до осмислення реальної діяльності у світі) [5, с. 5].

Науковий пошук психолінгвістів, мовознавців, лінгводидактів дав можливість утвердити дефініцію «мовна особистість», хоча всі вони вказують на обов'язкове практичне, комунікативне використання мови особистістю у процесі породження, сприйняття, розуміння й інтерпретації вербальних повідомлень, в інтерактивній взаємодії дискурсу.

В. Красних мовною особистістю називає ту «особистість, яка виявляє себе у МД, володіє певною су-

купністю знань і уявлень. Мовленнєва особистість – як особистість, що реалізує себе у комунікації, обирає і здійснює ту чи іншу стратегію і тактику спілкування, обирає та використовує той чи інший репертуар засобів (як власне лінгвістичних, так і екстралінгвістичних). Комунікативна особистість – конкретний учасник конкретного комунікативного акту, який реально діє в реальній комунікації» [6, с. 22].

В. Маслова визначає мовну особистість як багатопланову і багатоконпонентну парадигму мовленнєвих особистостей, а мовленнєву – як мовну особистість у парадигмі реальної комунікації, спілкування, мовленнєво-комунікативної діяльності. На думку вченої, саме на рівні мовленнєвої особистості виявляються національно-культурні особливості мовної особистості та національно-культурна специфіка процесу комунікації [8, с. 22; 9].

Важливим для нашого дослідження щодо поєднання особистісно зорієнтованого, комунікативно-діяльного, компетентнісного, дискурсно-текстоцентричного і соціокультурного підходів є сентенція В. Маслової стосовно перетворення людини у мовнокомунікативну особистість у таких аспектах: процес включення людини в певні соціальні відносини, мовленнєво-мисленнєва діяльність за нормами і законами певної етномовної культури; процес засвоєння законів соціальної психології народу. Дослідниця стверджує, що зміст мовної особистості передбачає такі елементи:

1) ціннісний, світоглядний компонент змісту виховання, тобто система цінностей, або життєвих смислів. Мова забезпечує первинний і глибокий погляд на світ, утворює той мовний образ світу й ієрархію духовних уявлень, які лежать в основі формування національного характеру та реалізується у процесі мовного діалогового спілкування;

2) соціокультурний або культурологічний компонент, тобто рівень засвоєння культури як ефективного впливу на партнера комунікації;

3) особистісний компонент, тобто індивідуальне, глибоке, що є у кожній людині [8, с. 121].

Усе висловлене попередньо зумовило появу низки наукових робіт, присвячених питанню формування національно-мовної особистості (О. Біляєв, А. Богуш, С. Єрмоленко, В. Кононенко, Л. Мацько, М. Пентлюк, Л. Скуратівський та ін.), в котрих акцентувалася увага на потребі в Україні формувати не просто мовну особистість, а національно-мовну, яка повинна засвоювати і відтворювати у своєму мовленні національну самобутність, утверджувати національний ідентитет.

Таким чином, уважаємо, що у сучасній лінгводидактиці слід використовувати більш ширшу і уточнену дефініцію «національносвідома духовно багата мовнокомунікативна особистість», якою ми послуговуємося у процесі реалізації авторської системи навчання.

Важливими концептами-складниками інтеракції різнотипових підходів до вивчення української мови, що сприяють кращому усвідомленню контент-аналізу категорії мовнокомунікативної особистості, є мовна свідомість і мовна самосвідомість. Мовна свідомість породжує тексти, мовна самосвідомість – метатексти. Аналізуючи поняття «мовна свідомість», розглянемо такі поняття, як мовна картина світу, стратегія і тактика мовленнєвої поведінки. У будь-

якому випадку мовна свідомість реалізується у мовленнєвій поведінці. Саме тому, розкриваючи зміст мовної свідомості, особистості, обов'язково слід урахувати особливості мовленнєвої поведінки індивідуума, що визначається комунікативною ситуацією, його мовним і культурним статусом, соціальною приналежністю, статтю, віком, психологічним типом, світоглядом, особливостями біографії та іншими константними і мінливими параметрами особистості [10].

На сьогодні у сучасній теорії та методиці навчання мови розвивається ще один напрям у потрактуванні мовної особистості – «білінгвальної особистості», поняття якої вченими (Є. Верещагін, В. Загороднова, В. Костомаров, Л. Красавін, В. Красних, С. Тер-Мінасова, А. Щукін та ін.) визначається як сукупність здатностей людини до спілкування двома мовами (здебільшого, близькоспорідненими) і як адекватну взаємодію з представниками інших культур. Вартими уваги є міркування Є. Верещагіна стосовно «білінгвальної особистості»: «Якщо первинна мовна система певним членом сім'ї використовується і в усіх інших ситуаціях спілкування і якщо ним ніколи не застосовується інша мовна система, то така людина може називатися монолінгвом. Якщо в певних ситуаціях спілкування вживається ще й інша мовна система, то людина, здатна вживати для спілкування дві мовні системи, називається білінгвом» [1, с. 19]. У руслі нашого контент-аналізу це положення теж лягло в основу теоретичних засад авторської лінгводидактичної системи завдяки нашим пропозиціям вивчати українську мову як рідну і як державну, використовуючи при цьому елементи компаративно-зіставної методики.

Висновки. Для ефективного використання на уроках української мови вказаної системи інтеракції різнотипних підходів до вивчення української мови, що сприятиме формуванню національносвідомої духовно

багатої мовнокомунікативної особистості, на нашу думку, слід опиратися на концептуальні системи українського лінгвосоціуму, а для учнів російськомовних шкіл і шкіл національних спільнот використовувати елементи компаративно-зіставної методики для осмислення ціннісних вимірів інших соціокультурних площин. У ході такої роботи пошук оцінних характеристик вказаних понять не завжди виявляється однозначно прямим і несуперечливим, а висновки лінгвокультурологічних зіставлень й протиставлень можуть бути суперечливими. Тому варто мовний матеріал добирати із врахування національно вартісних історично підтверджених міркувань відомих українських письменників, громадський і політичних діячів: І. Огієнка, М. Грушевського, Д. Чижевського, Г. Ващенко, В. Вернадського, Л. Маценко, Л. Костенко та ін.

У підсумку хочемо висловити таке міркування. Оскільки мовна особистість існує в соціумі, який базується на культурі певного народу, відображеній у його мові, формах суспільної свідомості, поведінкових стереотипах і нормах, предметах матеріальної культури тощо, то визначальна роль безумовно належить цінностям (концептам смислів) народу, мова якого вивчається і який відповідно формує мовну свідомість мовнокомунікативної особистості. Вважаємо, для ефективного вивчення української мови як рідної і як державної вчителів-словеснику необхідно володіти знаннями про розглянуту вище багаторівневу організацію мовної (мовленнєвої і комунікативної) особистості у процесі застосування інтеракції різнотипних підходів до її формування.

Перспективним аспектом подальшого дослідження є використання теоретичних основ для створення моделі реалізації авторської лінгвометодичної системи у навчально-виховному процесі навчання української мови як рідної і як державної в основній школі.

ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Верещагін Е.М. Психологическая методическая характеристика двуязычия (билингвизма) / Е.М. Верещагін. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1969. – 160 с.
Vereshchagin Ye.M. Psychological methodical characteristics of bilingualism. – Moscow: Izdatelstvo Moskovskogo universiteta, 1969.
2. Єрмоленко С.Я. Навчально-виховна концепція вивчення української (державної) мови / С.Я. Єрмоленко, Л.І. Мацько // Початкова школа. 1995. – № 1. – С. 35.
Yermolenko S.Ya., Matcko L.I. The educational conception of Ukrainian (state) language study. Pochatkova shkola – Elementary school. – 1995. – № 1. – P. 35.
3. Загороднова В. Крос-культурне навчання української мови російськомовних учнів в умовах міжетнічної комунікації: автореф. дис. ... д-ра пед. наук / В.Ф. Загороднова. – Київ: Б.в., 2012. – 37 с.
Zahorodnova V. Cross-cultural teaching Ukrainian to Russian-speaking students in terms of inter-ethnic communication // Extended abstract of Doctor's thesis. – Kyiv, 2012.
4. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. – М.: Наука, 1987. – 264 с.
Karaulov Yu.N. Russian language and linguistic personality. – Moscow, 1987.
5. Караулов Ю.Н. Что же такое «языковая личность»? / Ю.Н. Караулов // Этническое и языковое в самосознании. – М.: Наука, 1995. – С. 63 – 65.
Karaulov Yu.N. What is "linguistic personality"? // Etnicheskoe i yazykovoie v samosoznanii. – Moscow, 1995.
6. Красных В.В. Этнопсихолінгвістика и лінгвокультурологія: курс лекцій / В.В. Красных. – М.: ИТДГК «Гносис», 2002. – 284 с.
Krasnykh V.V. Ethno-psycholinguistics and linguo-culture study: course of lectures. – Moscow: ITDGC «Gnosis», 2002.
7. Леонтьев А.А. Основы психолінгвістики / А.А. Леонтьев. – М.: Смысл, 1999. – 287 с.
Leontiev A.A. Fundamentals of psycholinguistics. – Moscow: Smysl, 1999.
8. Маслова В.А. Лінгвокультурологія: уч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / В.А. Маслова. – М.: Изд. Центр «Академия», 2001. – 208 с.
Maslova V.A. Linguo-culture studj. – Moscow: Izd. tsentr «Akademii», 2001.
9. Маслоу А. Мотивация и личность: [пер. А.М. Татлыбаевой] / А. Маслоу. – СПб.: Евразия, 1999. – Терминологическая правка В. Данченко. – К.: PSYLIB, 2004. – 241 с.
Maslou A. Motivation and personality // (A.M. Tatybaeva. Trans.); V. Danchenko (Ed.). – Kyiv: PSYLIB, 2004.
10. Никитина С.Е. Устная народная культура и языковое сознание [Э-ресурс].
Nikitina S.Ye. Oral folk culture and linguistic conscience. – Retrieved from: http://norskeski.narod.ru/nikitina/files/Part_02.htm
11. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки / Іван Огієнко. – Львів: Укр. академія друкарства; Фенікс, 1995. – 46 с.
Ohiienko I. The Science of native language duties. – Lviv: Ukrainian academy of printing, Feniks, 1995.

Diduk-Stupyak G.I. Content-analysis of the category "linguistic and communicative personality" in the light of interaction of different types of approaches to the study of the Ukrainian language in the basic school

Abstract. In the article there has been studied the problem of formation of linguistic personality from the point of application of author's linguistic and methodological macrotechnology "Interaction of different types of the approaches towards the study of the Ukrainian language" in secondary education that includes the elements of personality oriented, communicative and activity, discourse and text centered, competence and sociocultural paradigms of educational process. There have been investigated different viewpoints on the problem of a terminological category "linguistic personality", "communicative personality", "bilingual personality", "nationally conscious linguistic and communicative personality", "linguistic consciousness" and "linguistic behavior". There have been indicated psycholinguistic and linguistic parameters of the process of using such components of the interaction of different types of the approaches such as thesaurus of linguistic personality, associational relations, inner vocabulary and individual vocabulary, precedent text and autochthonous text, world picture etc. There has been described the role and methodological opportunities of mutual use of the latest approaches towards formation of linguistic personality of the pupils of 5-9 forms of secondary schools. The author has substantiated the choice of necessary theoretical conceptual statements for the effective realization of the offered macrotechnology in secondary school that will facilitate improvement of teaching Ukrainian as a native language and an official one, formation of the intellectual and moral qualities, and culture of social communication. In this research there have been characterized levels of linguistic personality in the process of combining personality oriented, communicative and activity, discourse and text centered, competence and sociocultural approaches towards teaching Ukrainian as a native and official language.

Keywords: *linguistic personality, linguistic and communicative personality, content analysis, interaction of the approaches of different types, linguistic selfconsciousness, levels of linguistic and communicative personality*

Дидук-Ступяк Г.И. Контент-анализ категории «коммуникативно-языковая личность» сквозь призму интеракции различновидовых подходов к изучению украинского языка в основной школе

Аннотация. В статье рассмотрена проблема контент-анализа коммуникативно-языковой личности с точки зрения использования авторской лингвометодической системы интеракции различновидовых подходов к изучению украинского языка в основной школе. Указаны теоретические основы происхождения категорий «языковая личность», «речевая личность», «коммуникативная личность» и уточнены их дефиниции; описаны роль и методические возможности взаимного использования новейших подходов к формированию языковой личности учащихся 5-9 классов общеобразовательных учебных заведений. Автор обоснован выбор необходимых теоретических концептуальных положений для эффективного использования предложенной системы в основной школе. Охарактеризованы уровни коммуникативно-языковой личности в процессе взаимодействия личностно-ориентированного, коммуникативно-деятельностного, дискурсивно-текстоцентрического, компетентностного и социокультурного подхода к изучению украинского языка как родного и как государственного.

Ключевые слова: *языковая личность, коммуникативно-языковая личность, контент-анализ, интеракция различновидовых подходов, языковое самосознание, уровни коммуникативно-языковой личности*